

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ

Editörler

Prof. Dr. Yalçın KARAGÖZ

Prof. Dr. Muammer MESCİ

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçla kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

"Bu eserde yer alan bölümlerde ileri sürülen görüşlerin bilimsel ve hukuki sorumluluğu bölüm yazarlarına aittir."

ISBN

978-605-258-518-4

Kitap Adı

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği

Editörler

Yalçın KARAGÖZ

Muammer MESCI

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

25465

Baskı ve Cilt

Hazar Reklam Matbaacılık

Bisac Code

BUS069000

DOI

10.37609/akya.2881

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Bilim kavramı insanlığın yeryüzü macerasını anlamlandırma ve tanımlama sürecinde başrol oynamış en temel kavramlardan birisidir. Bilim kavramını, fikirsel aşamadan eylemsel aşamaya geçişini şekillendiren unsurlardan birisi de bilimsel araştırma sürecidir. Bilimsel araştırma sürecinde izlenen metotlar, elde edilen bilginin bilimsel kimliğe uygunluğunu ve dolayısıyla bu bilginin bilim kavramı içerisinde yer bulup bulmayacağını belirlemektedir. Bilimsel bilgi sadece gözleme veya tatbiki metotlara dayalı olmayıp aynı zamanda etik gibi temelde yer alan ancak üzerinde fikir birliği sağlanamamış kavramlarla da yakın ilişki içerisindedir. Bu çalışmada bilimsel bilgi ve etik arasındaki ilişki göz önüne alınarak bilimsel araştırma süreçlerinde; bilginin üretilmesi ve üretilen bilgini bilim camiası ile paylaşılması aşamalarında etik kavramının yeri ve önemi ele alınmıştır. Bu kitabın amacı, bilimsel araştırma sürecinde rol alan araştırmacılara bilimsel araştırmalarda yayın etiği konusunda kavramsal boyutta katkı sağlamaktır.

Bu kitap yedi bölümden oluşmaktadır. Her bölüm editörler tarafından incelenmiş ve gerekli düzeltmeler için yazarlara gönderilmiştir. Yazarlarca yapılan düzeltmelerden sonra editörler tarafından son değerlendirme yapılarak kitaba son şekli verilmiştir. Kitabın birinci bölümü Doç. Dr. Sait Bardakçı tarafından ele alınmıştır. Yazar bu bölümde etik kavramını, bilimsel araştırmalarda etik kavramını, bilimsel araştırmalarda etiğin değer ve prensiplerini detaylı bir biçimde açıklamıştır. Kitabın ikinci bölümü Doç. Dr. Yeliz Pekerşen tarafından ele alınmıştır. Yazar bu bölümde, bilimsel araştırma ve yayınlarda etik ilkeler, bilimsel etik ihlalleri, etik dışı davranışların nedenleri, bilimsel araştırmalarda etik sorumluluklar, bilim etiğine aykırı davranışlar ve yaptırımları konularını tartışmaktadır. Kitabın üçüncü bölümü Doç. Dr. Rahim Arslan tarafından kaleme alınmıştır. Yazar bu bölümde, bilimde etik, araştırma etiği, yayın etiği, araştırmalarda etik incelemesinin faydaları, etik ihlali kapsamında

devlet yaptırımları, akademisyenlik mesleği ve etik, etik ihlallerinin önlenmesi konularını incelemiştir. Kitabın dördüncü bölümü Doç. Dr. Hacı Mehmet Yıldırım ve Doç. Dr. Oğuz Diker tarafından ele alınmıştır. Yazarlar bu bölümde, araştırma paydaşları açısından etik kavramını ele almışlardır. Bu kapsamda, bilim toplumlarının aktiviteleri, araştırmacı ve katılımcıların rolü, araştırma rehberlerinin rolü, araştırma gruplarının rolü ve değerlendirme yapan hakemlerin rolü vurgulanmaktadır. Kitabın beşinci bölümü Doç. Dr. Reyhan Arslan Ayazlar ve Prof. Dr. Gökhan Ayazlar tarafından ele alınmıştır. Yazarlar bu bölümde, etik dışı davranışları, araştırma süreçlerinde etik prosedürleri, araştırmanın planlaması sürecinde etik konuları, araştırmanın uygulaması sürecinde etik konuları ve araştırmanın raporlaştırılması sürecinde etik konularını incelemiştir. Kitabın altıncı bölümü Doç. Dr. Hakan Tahiri Mutlu tarafından ele alınmıştır. Yazar bu bölümde, kamu örgüt yönetimi açısından etik, kamu görevlileri etik kurulu, etik komisyonları ve kamu örgütlerinde etik dışı davranışlarının önlenmesine yönelik konuları tartışmaktadır. Kitabın yedinci ve son bölümü ise Prof. Dr. Muammer Mesci tarafından kaleme alınmış ve bu bölümde araştırmacılara bir bilimsel araştırmanın yöntem bölümü yazılırken dikkat edilmesi gereken noktalar hakkında bilgiler sunulmuştur.

Kitabın hazırlanmasında yazar olarak katkı sağlayan akademisyenlerimize emekleri ve destekleri için teşekkürlerimizi sunarız. Bu kitabın, bilimsel çalışmalarda araştırma yapan ve yayın etiği konusunda bilgi sahibi olmak isteyen, araştırmacılara, akademisyenlere ve öğrencilere katkı sağlamasını dileriz.

Prof. Dr. Yalçın KARAGÖZ
Düzce Üniversitesi

Prof. Dr. Muammer MESCİ
Düzce Üniversitesi

YAZARLAR

Doç. Dr. Sait BARDAKÇI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Doç. Dr. Yeliz PEKERŞEN

Necmettin Erbakan Üniversitesi

Doç. Dr. Rahim ARSLAN

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Doç. Dr. Hacı Mehmet YILDIRIM

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Doç. Dr. Oğuz DİKER

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Doç. Dr. Reyhan ARSLAN AYAZLAR

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Prof. Dr. Gökhan AYAZLAR

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Doç. Dr. Hakan Tahiri MUTLU

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Prof. Dr. Muammer MESCİ

Düzce Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİNİN

TEMEL PRENSİPLERİ 1

Giriş.....	1
1.1. Etik Kavramı.....	2
1.2. Bilimsel Araştırma Etiği	2
1.3. Bilimsel Araştırmalarda Etiğin Değer ve Prensipleri.....	4
1.3.1. Dürüstlük (Honesty)	12
1.3.1.1. Dürüst Hata ve Disiplinsiz Araştırma	13
1.3.1.2. Bilimsel Yanıltma ve Türleri.....	14
1.3.1.3. Yayın Sürecindeki Etik İhlalleri.....	19
1.3.2. Güvenirlilik (Reliability).....	25
1.3.3. Nesnellik (Objectivity)	27
1.3.4. Tarafsızlık (Impartiality).....	29
1.3.5. Bütünlük (Integrity).....	30
1.3.6. Açıklık (Openness)	30
1.3.7. Hakkaniyet (Fairness).....	31
1.3.8. Saygı ve Sakınma.....	32
1.3.9. Sorumluluk (Responsibility).....	34
Sonuç.....	36
Kaynakça.....	39

2. BÖLÜM

BİLİMSEL ARAŞTIRMADA ETİK

SORUMLULUKLAR..... 41

Giriş.....	41
2.1. Bilimsel Araştırma ve Yayınlarda Etik İlkeler	42
2.2. Bilimsel Etik İhlalleri.....	43
2.2.1. Yazarlık Hakkı Sorunları.....	44
2.2.2. Sahtecilik /Aldatmaca.....	45

2.2.3. Uydurmacılık/Fabrikasyon	45
2.2.4. Çoklu Yayın/Duplikasyon.....	45
2.2.5. Bölerek Yayınlama/Salamizasyon	46
2.2.6. İnsan ve Hayvan Etiğine Saygısızlık	46
2.2.7. Kaynakların Tarafı Seçilmesi.....	47
2.2.8. Tarafı Yayın/Çıkar Çatışması	47
2.2.9. İntihal/Aşırma	47
2.2.10. Diğer Etik İhlal Türleri	49
2.3. Etik Dışı Davranışların Nedenleri.....	49
2.4. Bilimsel Araştırmalarda Etik Sorumluluklar	50
2.4.1. Yazarların Sorumlulukları.....	50
2.4.2. Editörlerin Sorumlulukları.....	51
2.4.3. Hakemlerin Sorumlulukları	52
2.5. Bilim Etiğine Aykırı Davranışlar ve Yaptırımları	53
Sonuç.....	54
Kaynakça.....	55

3. BÖLÜM

ARAŞTIRMALARDA ETİK İHLALLERİ VE YAPTIRIMLARI	61
Giriş.....	61
3.1. Bilimde Etik	62
3.2. Araştırma Etiği.....	63
3.3. Yayın Etiği.....	66
3.4. Araştırmalarda Etik İncelemesinin Faydaları.....	67
3.5. Etik İhlali Kapsamında Devlet Yaptırımları.....	71
3.5.1. Yayın Etiği Soruşturmalarını Yürütecek Kurul	71
3.5.2. Bilimsel Etiğe Aykırı Davranışlar ve Yaptırımlar	73
3.6. Akademisyenlik Mesleği ve Etik	84
3.7. Etik İhlallerinin Önlenmesi.....	89
3.7.1. Hukuki Boyutu.....	89
3.7.2. Eğitim Boyutu.....	90
3.7.3. Teknik Boyutu: Yazılımlar	91
Sonuç.....	93
Kaynakça.....	94

4. BÖLÜM**ARAŞTIRMA PAYDAŞLARI AÇISINDAN ETİK 97**

Giriş.....	97
4.1. Bilim Toplularının Aktiviteleri	97
4.2. Araştırmacı ve Katılımcıların Rolü.....	99
4.3. Araştırma Rehberlerinin Rolü.....	109
4.4. Araştırma Gruplarının Rolü	110
4.5. Değerlendirme Yapan Hakemin Rolü	111
Sonuç.....	114
Kaynakça.....	115

5. BÖLÜM**ARAŞTIRMA SÜREÇLERİNDE****ETİK PROSEDÜRLER 117**

Giriş	117
5.1. Etik Dışı Davranışlar.....	118
5.2. Araştırma Süreçlerinde Etik Prosedürler	121
5.2.1. Araştırmanın Planlanması Sürecinde Etik Konular	121
5.2.2. Araştırmanın Uygulanması Sürecinde Etik Konular	125
5.2.4. Araştırmanın Raporlaştırılması Sürecinde Etik Konular	136
Sonuç.....	146
Kaynakça.....	147

6. BÖLÜM**ETİĞE İLİŞKİN ÖRGÜTSEL YAPILAR..... 151**

Giriş.....	151
6.1. Kamu Örgüt Yönetimi Açısından Etik.....	152
6.2. Kamu Görevlileri Etik Kurulu	156
6.2.1. Kuruluş.....	157
6.2.2. Üyeler.....	158
6.2.3. Görevler	159
6.2.4. Başvuru Süreci.....	159
6.2.5. İnceleme ve Araştırma Süreci.....	160

6.2.6. Bilgi ve Belge İstenmesi Süreci.....	161
6.2.7. İlgili Yönetmelik.....	161
6.2.8. Etik İlkeleri.....	162
6.3. Örgüt İçerisinde Etik Komisyonlarının Kurulması.....	163
6.4. Yetkili Disiplin Kurulu.....	164
6.5. Kamu Örgütlerinde Etik Dışı Davranışların Önlenmesi.....	165
Sonuç.....	167
Kaynakça.....	169

7. BÖLÜM

ARAŞTIRMACILARIN YÖNTEM BÖLÜMÜNÜ

YAZARKEN DİKKAT ETMESİ GEREKEN BAŞLIKLAR.. 171

Giriş.....	171
7.1. Çalışmaların Yöntem Bölümünde Bulunması	
Gereken Başlıklar.....	173
7.1.1. Evren.....	173
7.1.2. Örneklem.....	173
7.1.3. Geçerlik.....	173
7.1.4. Güvenirlilik.....	173
7.1.5. Veri Toplama Aracı.....	174
7.1.6. Toplanan Verilerin Analizi.....	174
7.1.7. Normal Dağılım Analizi.....	174
7.1.8. Ön Uygulama.....	175
7.1.9. Araştırma Modeli.....	175
7.2. Çalışmaların “Yöntem” Bölümü Neden Önemlidir?.....	175
Sonuç.....	178
Kaynakça.....	179